

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Tiedonhallintalautakunta
Informationshanteringsnämnden

Tiedonhallintalautakunnan arviointikertomus 2022–2023

Lautakunnat

VALTIOVARAINMINISTERIÖN JULKAISUJA – 2024:16

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:16

Tiedonhallintalautakunnan arviointikertomus 2022–2023

Valtiovarainministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtiovarainministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-667-1

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Tiedonhallintalautakunnan arviointikertomus 2022–2023

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:16		Teema	Lautakunnat
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Tiedonhallintalautakunta		
Kieli	suomi	Sivumäärä	44

Tiivistelmä

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) 10 §:ssä säädetään julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnasta, joka toimii valtiovarainministeriön yhteydessä itsenäisenä viranomaisena. Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävästä säädetään tiedonhallintalain 11 §:ssä. Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävän toteuttaminen perustuu sihteeristön vuosittain valmistelemaan ja tiedonhallintalautakunnan hyväksymään arviointisuunnitelmaan.

Tiedonhallintalautakunnan vuosina 2022 ja 2023 toteuttamien arviointien perusteella tiedonhallintalaissa säädetty vaatimukset toteutuvat pääsääntöisesti valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisissa. Olennaisimmat puutteet lain vaatimusten toteuttamisesta kohdistuvat tiedonhallintamallin ylläpitoon erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä sekä hyvinvointialueiden toteuttamiin muutosvaikutusten arviointeihin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä.

Toteutettujen arviointien perusteella tiedonhallintalautakunta on kiinnittänyt viranomaisten huomion puutteisiin tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamisessa.

Asiasanat tiedonhallintalautakunta, tiedonhallintalaki, lautakunnat, tiedonhallinta, julkinen hallinto, arviointi, vaatimukset

ISBN PDF 978-952-367-667-1 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-667-1>

Informationshanteringsnämndens bedömningsrapport 2022–2023

Finansministeriets publikationer 2024:16		Tema	Nämnder
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Informationshanteringsnämnden		
Språk	finska	Sidantal	44

Referat

I 10 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019, informationshanteringslagen) finns bestämmelser om informationshanteringsnämnden för den offentliga förvaltningen, som är en självständig myndighet i anslutning till finansministeriet. Bestämmelser om informationshanteringsnämndens bedömningsuppgift finns i 11 § i informationshanteringslagen. Genomförandet av informationshanteringsnämndens bedömningsuppgift baserar sig på en bedömningsplan som sekretariatet årligen bereder och nämnden godkänner.

Enligt bedömningarna som informationshanteringsnämnden har genomfört för 2022 och 2023 uppfyller statens, välfärdsområdenas och kommunernas myndigheter i allmänhet kraven i informationshanteringslagen. De största bristerna i fråga om uppfyllandet av kraven i lagen gäller upprätthållandet av informationshanteringsmodellen särskilt i kommuner och samkommuner samt konsekvensbedömningarna som välfärdsområdena genomför i samband med reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet.

På basis av de genomförda bedömningarna har informationshanteringsnämnden fäst myndigheternas uppmärksamhet på de brister som finns i fråga om uppfyllandet av kraven i informationshanteringslagen.

Nyckelord informationshanteringslagen, informationshanteringsnämnden, nämnder, informationshantering, offentlig förvaltning, bedömning, krav

ISBN PDF 978-952-367-667-1 **ISSN PDF** 1797-9714

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-667-1>

Information Management Board Assessment Report 2022–2023

Publications of the Ministry of Finance 2024:16		Subject	Board
Publisher	Ministry of Finance		
Group author	Information Management Board		
Language	Finnish	Pages	44

Abstract

Section 10 of the Act on Information Management in Public Administration (906/2019) lays down provisions on the Information Management Board, which is an independent public authority that operates in connection with the Ministry of Finance. Section 11 of the Act on Information Management in Public Administration provides for the Information Management Board's assessment task. The implementation of this task is based on an assessment plan prepared annually by the secretariat and approved by the Information Management Board.

Based on the assessments carried out by the Information Management Board in 2022 and 2023, central government, county and municipal authorities for the most part meet the requirements laid down in the Act on Information Management in Public Administration. The most significant shortcomings in this respect relate to maintaining information management models, especially in municipalities and joint municipal authorities, and to the impact assessments carried out by wellbeing services counties in connection with the healthcare, social welfare and rescue services reform.

The Information Management Board has used the assessments it carried out to draw the attention of public authorities to their shortcomings in meeting the requirements of the Act on Information Management in Public Administration.

Keywords	Information Management Act, Information Management Board, board, information management, public administration, assessment, requirements
-----------------	--

ISBN PDF	978-952-367-667-1	ISSN PDF	1797-9714
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-667-1
--------------------	---

Sisältö

1	Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävä	7
2	Vuosina 2022–2023 toteutetut arvioinnit	9
2.1	Vuonna 2022 toteutetut arvioinnit.....	9
2.2	Vuonna 2023 toteutetut arvioinnit.....	13
3	Toteutetut arvioinnit ja niiden tulokset	17
3.1	Tiedonhallintamallin ylläpito valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisissa	17
3.1.1	Arvioinnin tavoitteet ja toteutus.....	17
3.1.2	Arviointihavainnot.....	18
3.1.2.1	Valtion virastot ja laitokset.....	19
3.1.2.2	Hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät.....	21
3.1.2.3	Kunnat ja kuntayhtymät	23
3.2	Muutosvaikutusten arviointi sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksessa	28
3.2.1	Arvioinnin tavoitteet ja toteutus.....	28
3.2.2	Arviointihavainnot.....	29
3.3	Tiedonhallinnan muutosvaikutusten toteuttaminen – vuoden 2022 arvioni	33
3.4	Asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpito sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksessa	33
3.4.1	Arvioinnin tavoitteet ja toteutus.....	33
3.4.2	Arviointihavainnot.....	34
3.5	Asiakirjajulkisuuskuvauksen toteuttaminen kunnissa.....	37
3.6	Tietoaineistojen hallinta palveluja tuottaessa	37
3.6.1	Arvioinnin tavoitteet ja toteutus.....	37
3.6.2	Arviointihavainnot.....	38
3.7	Asianhallintaan viran- ja toimentäytössä sekä hankinnoista rekisteröitävät tiedot	39
3.8	Muun kuin asiankäsittelyn yhteydessä muodostuvan tietoaineiston hallinta: opetustoimi	40
4	Arviointihavaintojen perusteella ehdotettavat toimenpiteet	42
4.1	Valtiovaraministeriö	42
4.2	Muut ministeriöt	43
4.3	Kaikki tiedonhallintayksiköt.....	43
4.4	Tiedonhallintaa ohjaavat viranomaiset.....	43

1 Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävä

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019, myöhemmin tiedonhallintalaki tai Tihl) säädetään velvollisuuksista ja vaatimuksista, joita tiedonhallintayksikön tai viranomaisen tulee täyttää tiedonhallinnassa ja asiakirjojen käsittelyssä. Tiedonhallintalain tarkoituksena on varmistaa viranomaisten tietoaaineistojen yhdenmukainen ja laadukas hallinta sekä tietoturvallinen käsittely julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi. Lailla mahdollistetaan viranomaisten tietoaaineistojen turvallinen ja tehokas hyödyntäminen, jotta viranomainen voi hoitaa tehtävänsä ja tarjota palvelunsa hallinnon asiakkaille hyvää hallintoa noudattaen tuloksellisesti ja laadukkaasti. Lain tarkoituksena on edistää myös tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta.

Tiedonhallintalain 10 §:ssä säädetään julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnasta, joka toimii itsenäisenä viranomaisena valtiovarainministeriön yhteydessä. **Tiedonhallintalautakunnan tehtävänä on arvioida tiedonhallintalain säännösten toteuttamista ja noudattamista valtion virastoissa ja laitoksissa, hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä sekä kunnissa ja kuntayhtymissä.**

Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävä kattaa seuraavat tiedonhallintalain säännökset:

- tiedonhallinnan järjestäminen tiedonhallintayksikössä (4 §:n 2 mom.)
- tiedonhallintamalli ja muutosvaikutusten arviointi (5 §)
- tietoaaineistojen sähköiseen muotoon muuttaminen ja saatavuus (19 §)
- tietojen luovuttaminen teknisellä rajapinnalla ja katseluyhteyden avaaminen (22–24 §)
- tiheästi päivittyvien ja arvokkaiden tietoaaineistojen saatavuus (24 a ja 24 b §)
- kuvaus asiakirjajulkisuuden toteuttamiseksi (28 §) sekä
- asiantuntijajulkisuuden toteuttamiseksi (6 luku).

Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävän toteuttaminen perustuu tiedonhallintalautakunnan vuosittain hyväksymään arviointisuunnitelmaan (tiedonhallintalaki 11§ 1 momentti).

Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävän tarkoituksena on varmistaa, että viranomaisissa toteutetaan tiedonhallinnan menettelyt ja noudatetaan laissa säädettyjä vaatimuksia. Arviointien avulla voidaan antaa hallinnollista ohjausta tiedonhallintaa koskevissa menettelyissä oleviin tulkinnallisiin ongelmiin. Arviointitehtävän avulla kerätään myös tietoa tiedonhallintalaissa säädettyjen menettelyjen vaikutuksista muun muassa tiedonhallintalautakunnan edistämistehtävän toteuttamiseksi.

Tiedonhallintalain 11 §:n 4 momentin mukaan tiedonhallintalautakunnan on laadittava kertomus arvioinnin tuloksista joka toinen vuosi ja toimitettava se valtiovarainministeriölle. Kertomuksessa tiedonhallintalautakunta kokoaa yhteen tekemänsä havainnot ja johtopäätökset julkisen hallinnon tiedonhallinnasta.

Tämä kertomus on tiedonhallintalautakunnan toinen arviointikertomus ja kattaa vuosina 2022–2023 toteutetut arvioinnit.

2 Vuosina 2022–2023 toteutetut arvioinnit

Tiedonhallintalautakunta toteutti vuosina 2022–2023 yhteensä yhdeksän eri arviointia. Näistä viisi suoritettiin vuonna 2022 ja neljä vuonna 2023. Arvioinnit kohdistuivat tiedonhallintayksikön johdon velvollisuuteen huolehtia tiedonhallintayksikössä tiedonhallintaa koskevan sääntelyn tuntemuksesta ja sen ylläpidon edellyttämästä koulutuksesta. Lisäksi arvioinnit kohdistuivat tiedonhallintayksiköiden velvollisuuteen ylläpitää tiedonhallintamallia sekä arvioida suunniteltujen uudistusten vaikutuksia tiedonhallintaan. Asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan vaatimusten sekä asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpidon toteuttaminen oli myös arviointikohteena.

Tiedonhallintalautakunnan arvioinnit kohdistuivat vuosina 2022–2023 valtion virastoihin ja laitoksiin, hyvinvointialueisiin ja hyvinvointiyhtymiin sekä kuntiin ja kuntayhtymiin.

Seuraavissa kappaleissa on esitetty yhteenvedot vuosina 2022 ja 2023 toteutetuista arvioinneista ja niiden keskeisistä tuloksista. Arviointikohtaiset tulokset esitetään tarkemmin kertomuksessa jäljempänä. Yhteenvetoon sisältyvään taulukkoon on koottu tieto toteutetusta arvioinnista, arvioinnin kohdentumisesta valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisiin sekä lukumäärätiedot arvioinnin toteuttamiseksi lähetetyistä selvityspyynnöistä, vastaanotetuista selvityksistä sekä miten tiedonhallintalain säännökset toteutuivat arviointikohteissa.

2.1 Vuonna 2022 toteutetut arvioinnit

Vuonna 2022 tiedonhallintalautakunta toteutetti viisi arviointia, jotka kohdistuivat tiedonhallintayksikön johdon velvollisuuteen huolehtia tarvittavan koulutuksen tarjoamisesta henkilöstölleen ja tiedonhallintayksikön lukuun toimiville (4.2 § 3 k), tiedonhallintamallien ylläpitoon (5.1 §), muutosvaikutusten arviointien toteuttamiseen (5.3 §), asiarekisteriin rekisteröitäviin tietoihin (26 ja 27 §) sekä asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitoon (28 §). Vuonna 2022 arvioinnin kohdistuivat valtion virastoihin ja laitoksiin sekä kuntiin ja kuntayhtymiin.

Arviointien kohteet ja tulokset 2022

Taulukko 1. Vuoden 2022 aikana toteutetut arvioinnit.

Arviointikohteet	Selvityspyyntö lähetetty	Selvitys vastaanotettu	Vaatimukset toteutuvat	Vaatimukset eivät toteudu
Koulutusvelvollisuus (4.2 §)				
Valtio				
Hyvinvointialueet				
Kunnat	293	286	180	106
Tiedonhallintamallin ylläpito (5 §)				
Valtio	2	2	2	--
Hyvinvointialueet				
Kunnat	9	9	4	5
Muutosvaikutusten arviointi (5.3 §)				
Valtio	5	5	5	--
Hyvinvointialueet				
Kunnat	1	1	1	--
Asiarekisterin tiedot (26 §)				
Valtio	5	5*	4	--
Hyvinvointialueet				
Kunnat	5	5*	4	--
Palvelujen tiedonhallinta (27 §)				
Valtio				
Hyvinvointialueet				
Kunnat	5	5	5	--
Asiakirjajulkaisuuskuvaus (28 §)				
Valtio				
Hyvinvointialueet				
Kunnat	153	131	67	41

* Asiarekisteriin rekisteröitäviä tietoja koskevien vaatimusten toteuttamista ei voitu todentaa yhden valtion viraston ja yhden kunnan osalta.

- 1. Koulutusvelvollisuuden toteuttaminen:** Tiedonhallintalain 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetään tiedonhallintayksikön johdon velvollisuudesta tarjota henkilöstölleen ja sen lukuun toimiville tarvittavaa koulutusta tiedonhallintaa koskevien säännösten tuntemiseksi. Tiedonhallinnan asianmukainen järjestäminen edellyttää, että viranomaisen tietoaineistoja käsittelevät henkilöt tuntevat käsittelyä koskevat vaatimukset. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi tiedonhallintalautakunta pyysi 293 kunnalta selvitystä tiedonhallintaa koskevien säännösten koulutuksen järjestämisestä. Selvityspyyntöön vastasi 287 kuntaa. Vastausten perusteella 63 %:ssa kunnista (180 kuntaa) tiedonhallintaan liittyvä koulutus oli arviointihetkellä määritelty osaksi henkilöstösuunnitelmaa tai muuta vastaavaa suunnitelmaa. Palvelutuottajille tiedonhallintaa liittyvää koulutusta järjesti vastausten perusteella 33 %:a kunnista (95 kuntaa).
- 2. Tiedonhallintamallin ylläpito (seuranta-arviointi):** Tiedonhallintalain 5 §:n 1 momentissa säädetään tiedonhallintayksiköiden velvollisuudesta ylläpitää sen toimintaympäristön määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Tiedonhallintamallia ylläpidetään palvelujen, asiankäsittelyn ja tietoaineistojen hallinnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, tiedonsaantia koskevien oikeuksien ja rajoitusten toteuttamiseksi, moninkertaisen tiedonkeruun vähentämiseksi, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuden toteuttamiseksi sekä tietoturvallisuuden ylläpitämiseksi. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi tiedonhallintalautakunta pyysi selvitystä niiltä 11 tiedonhallintayksiköltä, joilla vuoden 2021 arvioinnissa todettiin olevan puutteita vaatimusten totuttamisessa. Vastaajista kuudella (6) tiedonhallintamalli oli hyväksytty ennen selvityspyyntöön vastaamista, neljällä (4) vastaajista tiedonhallintamallin laadinta oli vielä kesken ja yhdellä (1) vastaajalla tiedonhallintamallin valmistelu oli aloittamatta.
- 3. Tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointi:** Tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudesta arvioida suunnittelemansa uudistuksen ja tietojärjestelmien käyttöönoton vaikutuksia sen tiedonhallintaan. Vaatimuksen tarkoituksena on vahvistaa tiedonhallintayksikön tietojärjestelmien hanketoiminnan taloudellisten ja toiminnallisten riskien ennakoimista ja hanketoimintaan liittyvien suunnitelmien saattamista realistiselle pohjalle. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi tiedonhallintalautakunta pyysi selvitystä kuudelta (6) tiedonhallintayksiköltä, niiden hanketoimintaan liittyen. Saatujen vastausten perusteella muutosvaikutusten arviointi oli suoritettu kaikissa selvityspyynnön kohteissa.

- 4. Asiarekisteriin rekisteröitävät tiedot:** Tiedonhallintalain 26 §:ssä säädetään asiakirjasta asiarekisteriin rekisteröitävistä tiedoista. Tiedoilla yksilöidään viranomaisen käsiteltäväksi ottamissa tai sille annetuissa asioissa laaditut tai vastaanotetut asiakirjat. Tiedonhallintalain 27 §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta rekisteröidä myös muussa kuin asiankäsittelyssä muodostuvista tietoaineistoista muodostettavat asiakirjat. Vaatimuksen tarkoituksena on varmistaa asianosaisen tiedonsaantioikeuden toteutuminen myös palvelutuotannossa syntyviin asiakirjoihin. Tiedonhallintalain 26 §:ssä säädettyjen vaatimusten toteuttamiseksi tiedonhallintalautakunta pyysi selvitystä viideltä (5) valtion virastolta sekä viideltä (5) kunnalta. Saatujen vastausten perusteella tiedonhallintayksikön asiarekisteriin tallennettavien tietojen koskevat vaatimukset täyttyivät suurelta osin. Tiedonhallintalain 27 §:ssä säädetyn vaatimusten toteuttamisesta selvitystä pyydettiin viideltä (5) kunnalta, kunnan opetustoimeen kohdennettuna. Saatujen vastausten perusteella neljän (4) kunnan osalta opetustoimen tiedonhallinnassa vaatimukset täyttyivät, yhden (1) vastaajan osalta asiaa ei pystytty vastauksen perusteella todentamaan.
- 5. Asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpito (seuranta-arviointi):** Tiedonhallintalain 28 §:ssä säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudesta ylläpitää asiakirjajulkisuuden toteuttamiseksi kuvausten hallinnoimista tietovarannoista ja asiarekistereistä. Kuvauksen tarkoituksena on helpottaa asianosaista tekemään tietopyyntöjä ja varmistaa, että viranomainen pystyy luovuttamaan tietopyyntöjen kohteena olevat asiakirjat vaivatta. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi tiedonhallintalautakunta pyysi selvitystä kaikilta niiltä kunnilta, joilla vuoden 2021 arvioinnissa todettiin olevan puutteita lain vaatimusten toteuttamisessa sekä niiltä kunnilta, joiden osalta asiakirjajulkisuuskuvausta ei oltu arvioitu vuonna 2021. Arvioinnin perusteella asiakirjajulkisuuskuvausta ei oltu julkaistu 41:n (14 %) kunnan julkisilla verkkosivuilla. Selvityspyyntöön jätti vastaamatta kaikkiaan 23 kuntaa.

Vuoden 2022 arviointitulosten perusteella ei suoritettu ohjaustoimenpiteitä.

Arviointien kohteena olleita tiedonhallintayksiköitä muistutettiin vastaamisesta tiedonhallintalautakunnan lähettämiin selvityspyyntöihin.

2.2 Vuonna 2023 toteutetut arvioinnit

Vuonna 2023 tiedonhallintalautakunta toteutti neljä arviointia, jotka kohdistuivat tiedonhallintamallin ylläpitoon (5.1 §), muutosvaikutusten arvioinnin toteuttamiseen (5.3 §), tietojen hallintaan palveluja tuottaessa (27 §) sekä asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitoon (28 §). Vuonna 2023 arvioinnin kohteena olivat valtion virastot ja laitokset, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät sekä kunnat ja kuntayhtymät.

Arviointien kohteet ja tulokset 2023

Taulukko 2. Vuoden 2023 aikana toteutetut arvioinnit.

Arviointikohteet	Selvityspyyntö lähetetty	Selvitys vastaanotettu	Vaatimukset toteutuvat	Vaatimukset eivät toteudu
Tiedonhallintamallin ylläpito (5 §)				
Valtio	120	82	75	7
Hyvinvointialueet	22	18	5	3
Kunnat	364*	319	169	150
Muutosvaikutusten arviointi (5.3 §)				
Valtio				
Hyvinvointialueet	22**	18	11	3
Kunnat	1	1	1	
Palvelujen tiedonhallinta (27 §)				
Valtio	6	6	6	--
Hyvinvointialueet				
Kunnat				
Asiakirjajulkisuuskuvaukset (28 §)				
Valtio				
Hyvinvointialueet	22**	22	18	4
Kunnat	1	1	1	

* 293 kuntaa ja 71 kuntayhtymää

** 21 Hyvinvointialuetta ja HUS-yhtymä (vaatimus toteutuu HUS-yhtymässä)

- 1. Tiedonhallintamallin ylläpito:** Tiedonhallintalain 5 §:n 1 momentissa säädetään tiedonhallintayksiköiden velvollisuudesta ylläpitää sen toimintaympäristön määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Tiedonhallintamallia ylläpidetään palvelujen, asiankäsittelyn ja tietoaineistojen hallinnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, tiedonsaantia koskevien oikeuksien ja rajoitusten toteuttamiseksi, moninkertaisen tiedonkeruun vähentämiseksi, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuden toteuttamiseksi sekä tietoturvallisuuden ylläpitämiseksi. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi tiedonhallintalautakunta pyysi selvitystä kaikilta valtion virastoilta ja laitoksilta, hyvinvointialueilta ja hyvinvointiyhtymiltä sekä kunnilta ja kuntayhtymiltä. Selvityspyynnö lähetettiin 530 tiedonhallintayksikölle, joista 420 tiedonhallintayksikköä vastasi selvityspyynnöön. Vastausten perusteella 249 tiedonhallintayksikköä oli laatinut tiedonhallintamallin, 149:ssa tiedonhallintayksikössä mallin laadinta oli vielä kesken ja 21 tiedonhallintayksikköä ei ollut vielä aloittanut tiedonhallintamallin laatimista.
- 2. Tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointi:** Tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudesta arvioida suunnittelemansa uudistuksen ja tietojärjestelmien käyttöönoton vaikutuksia sen tiedonhallintaan. Vaatimuksen tarkoituksena on vahvistaa tiedonhallintayksikön tietojärjestelmien hanketoiminnan taloudellisten ja toiminnallisten riskien ennakoimista ja hanketoimintaan liittyvien suunnitelmien saattamista realistiselle pohjalle. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksessa tiedonhallintalautakunta pyysi selvitystä 21 hyvinvointialueelta, HUS-yhtymältä sekä Helsingin kaupungilta. Vastausten perusteella 10 hyvinvointialuetta, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki olivat tehneet muutosvaikutusten arvioinnin tehtävien siirtymisen yhteydessä.
- 3. Tietoaineistojen hallinta palveluja tuottaessa:** Tiedonhallintalain 27 §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta yksilöidä palveluja tuottaessa ylläpidettävät tietoaineistot sekä rekisteröidä muussa kuin asiankäsittelyssä muodostuvista tietoaineistoista muodostettavat asiakirjat. Vaatimuksen tarkoituksena on varmistaa asianosaisen tiedonsaantioikeuden toteutuminen myös palvelutuotannossa syntyviin asiakirjoihin. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi tiedonhallintalautakunta pyysi selvitystä kuudelta (6) valtion virastolta niille laissa ylläpidettäväksi säädettyjen tietoaineistojen osalta (Opetushallitus, Oikeusrekisterikeskus, Ruokavirasto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos Valtiokonttori sekä Valtion talous- ja

henkilöstöhallinnon palvelukeskus). Arvionnin perusteella kaikki arvionnin kohteena olleet virastot yksilöivät tietoaineistonsa tiedonhallintalain vaatimusten mukaisesti. Myös tietoaineistoista muodostettavien asiakirjojen rekisteröinti vastasi laissa säädettyä. Asiakirjojen rekisteröinnin lainmukaisuutta ei ollut todennettavissa Ruokaviraston antaman selvityksen perusteella.

- 4. Asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpito:** Tiedonhallintalain 28 §:ssä säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudesta ylläpitää asiakirjajulkisuuden toteuttamiseksi kuvausta sen hallinnoimista tietovarannoista ja asiarekistereistä. Kuvauksen tarkoituksena on helpottaa asianosaista tekemään tietopyyntöjä ja varmistaa, että viranomaisen pystyy luovuttamaan tietopyyntöjen kohteena olevat asiakirjat vaivatta. Vaatimuksen toteuttamisen arvioimiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksessa tiedonhallintalautakunta tarkasti, onko asiakirjajulkisuuskuvauksia päivitetty 21 hyvinvointialueen, HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin verkkosivuilla vastaamaan 1.1.2023 jälkeistä tilannetta. Tulosten perusteella on arvioitavissa, että yli puolella (13) kohteista asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitovelvollisuus ei vastannut tiedonhallintalain 28 §:ssä säädettyä. Erityisen huomionarvoista oli, että kymmeneltä hyvinvointialueella kuvauksia ei oltu julkaistu lain vaatimusten mukaisesti yleisessä tietoverkossa. Elokuun 2023 tarkastuksessa asiakirjajulkisuuskuvauksia oli julkaisematta enää neljällä hyvinvointialueella. Kahden hyvinvointialueen kohdalla asiakirjajulkisuuskuvauksen tiedot olivat vielä päivittämättä pelastustoimen tehtävien osalta.

Taulukko 3. Vuoden 2023 aikana toteutetut ohjaustoimenpiteet.

Arviointikohde	Ohjaustoimenpide	Ohjauksen kohdeorganisaatiot
1. Tiedonhallintamallin ylläpito tiedonhallintayksiköissä	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjauskirje laissa säädettyjen vaatimusten toteuttamiseksi • Tiedonhallintamallin ylläpitoa koskevan tiedonhallintalautakunnan suosituksen kehittäminen 	<p>Tiedonhallintayksiköt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • joiden tiedonhallintamallin laadinta oli vielä kesken tai sitä ei oltu aloitettu • jotka jättivät vastaamatta selvityspyyntöön.
2. Muutosvaikutusten arvioinnin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksessa	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonhallintalautakunnan tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointia koskevan suosituksen kehittäminen • Erillisen tilaisuuden järjestäminen vuonna 2024 muutosvaikutusten arvioinnin hyvistä käytännöistä 	
3. Asiakirjajulkisuuskuvausten ylläpito hyvinvointialueilla	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjauskirje laissa säädettyjen vaatimusten toteuttamiseksi • Seuranta-arvioinnin toteuttaminen vuonna 2024 niiden hyvinvointialueiden osalta, jotka eivät olleet julkaisseet kuvausta yleisessä tietoverkossa 	<ul style="list-style-type: none"> • Itä-Uudenmaan hyvinvointialue • Kanta-Hämeen hyvinvointialue • Keski-Suomen hyvinvointialue • Päijät-Hämeen hyvinvointialue
4. Tietoaineistojen hallinta palveluja tuottaessa valtion virastoissa	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonhallintalautakunnan palvelujen tiedonhallintaa koskevan suosituksen kehittäminen 	

3 Toteutetut arvioinnit ja niiden tulokset

3.1 Tiedonhallintamallin ylläpito valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien viranomaisissa

3.1.1 Arvioinnin tavoitteet ja toteutus

Tiedonhallintalain 5 §:n 1 momentissa säädetään tiedonhallintayksiköiden velvollisuudesta ylläpitää sen toimintaympäristön tiedonhallintaa määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Tiedonhallintamallin ylläpitovelvollisuuden tarkoituksena on varmistaa, että tiedonhallintayksiköllä on selkeä kuvaus toimintaympäristön tiedonhallinnasta, jolla palvellaan tietojärjestelmien yhteentoimivuutta, tietovarantojen käsittelyn avoimuutta ja julkisuutta sekä tietoaaineistojen hallinnan ennakkollista suunnittelua viranomaisten tehtävien hoitamista varten.

Tiedonhallintalautakunta toteutti keväällä 2023 arvioinnin tiedonhallintalain 5 §:ssä tiedonhallintayksiköille säädetyn tiedonhallintamallin ylläpitoa koskevan velvollisuuden toteuttamisesta. Arviointi kohdistui valtion virastoihin, hyvinvointialueisiin ja HUS-yhtymään sekä kuntiin ja kuntayhtymiin. Arvioinnin tavoitteena oli muodostaa kattava tilannekuva tiedonhallintamallin laatimisen ja ylläpidon tilanteesta edellä mainituissa tiedonhallintayksiköissä.

Arviointi toteutettiin lähettämällä 7.2.2023 selvityspyyntö kaikille tiedonhallintalain 4 §:n 1 momentissa säädetyille valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien ja kuntayhtymien tiedonhallintayksiköille niiden viralliseen sähköpostiosoitteeseen. Selvityspyyntöön tuli vastata 6.3.2023 mennessä verkkolomakkeen kautta.

Selvityspyyntö lähetettiin yhteensä 530 tiedonhallintayksikölle, joista 420 vastasi selvityspyyntöön (83 valtion virastoa ja laitosta, 18 hyvinvointialuetta, 260 kuntaa sekä 59 kuntayhtymää). Selvityspyynnön vastausprosentti oli noin 80 %.

3.1.2 Arviointihavainnot

Tiedonhallintalautakunnan selvityspyyntöön saatujen vastausten perusteella voidaan arvioida, että suurin osa tiedonhallintayksiköistä on laatinut tiedonhallintalain 5 §:ssä säädetyn tiedonhallintamallin. Tästä huolimatta tiedonhallintamallin toteuttamisessa havaittiin edelleen puutteita yksittäisten tiedonhallintayksiköiden osalta. Sen lisäksi, ettei tiedonhallintamallia ole lainkaan laadittu, kohdistuvat puutteet myös mallin toteuttamisen aikatauluun. Esimerkiksi osa valtion ja kuntasektorin tiedonhallintayksiköistä ei ollut edelleenkään laatinut tiedonhallintamallia helmikuussa 2023, vaikka tiedonhallintalaki on edellyttänyt tiedonhallintayksikköä laatimaan tiedonhallintamallin 1.1.2021 mennessä. Vastaavasti myöskään kaikki hyvinvointialueet eivät olleet laatineet tiedonhallintamallia, vaikka mallin ylläpitoa koskevat vaatimukset tulivat sovellettavaksi hyvinvointialueisiin niiden perustamisen yhteydessä 1.7.2021.

Tiedonhallintalain 5 §:n 2 momentissa säädettyjen tiedonhallintamallin sisältöä koskevien vaatimusten osalta **eniten puutteita arvioitiin olevan tietoaineistojen arkistointia tai tuhoamista sekä tietoturvaluustoimenpiteitä koskevissa tiedoissa.**

Tiedonhallintamallin sisällön arvioinnin painopisteenä oli tiedonhallintamallin käyttäminen tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi. Tiedonhallintamalleissa yhteentoimivuutta kuvaavien tietojen osalta eniten **puutteita arvioitiin olevan tiedoissa, jotka esittävät tietojen saamista muilta sekä tietojen luovuttamista muille.**

Tiedonhallintamallin ylläpitovaatimusten arvioimiseksi tiedonhallintayksiköiltä pyydettiin selvitystä myös siitä, onko niiden tiedonhallintamalliin kohdistunut sellaisia muutoksia, joiden perusteella on suoritettu tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetty muutosvaikutusten arviointi. Kysymykseen vastasi yhteensä 215 tiedonhallintayksikköä, joista noin 37 %:a (70) ilmoitti tiedonhallintamalliin kohdistuneen sellaisia muutoksia, joiden perusteella oli toteutettu muutosvaikutusten arviointi.

Arvioinnin yhteydessä pyydettiin vastaajia esittämään, miten ne ylläpitävät tiedonhallintamalliaan. Vastausten perusteella useille arvioinnin kohteena olleille tiedonhallintayksiköille tiedonhallintamallin käyttötarkoitus tai mallin ylläpitoon kuuluvien vastuiden jakautuminen organisaatiossa ei edelleenkään ollut täysin selvää. Useissa vastauksissa nousi esiin, että tiedonhallintamalli on laadittu ja sitä on ylläpidetty lähinnä vain, koska mallin ylläpitovelvollisuudesta on säädetty laissa.

Vastauksissa tiedonhallintamallien ylläpitoprosesseissa oli löydettävissä eroavaisuuksia tiedonhallintayksiköiden välillä. Joissakin tiedonhallintayksiköissä on nimetty ryhmä, jonka vastuulla tiedonhallintamallin ylläpito on, kun taas joissakin tiedonhallintayksiköissä vastuu on määritelty yhdelle nimetylle henkilölle. Vastauksissa esitettiin myös tapoja, joissa tiedonhallintayksiköissä on perustettu yhteisryhmä toisen tiedonhallintayksikön kanssa tiedonhallintamallin ylläpitoresurssin varmistamiseksi.

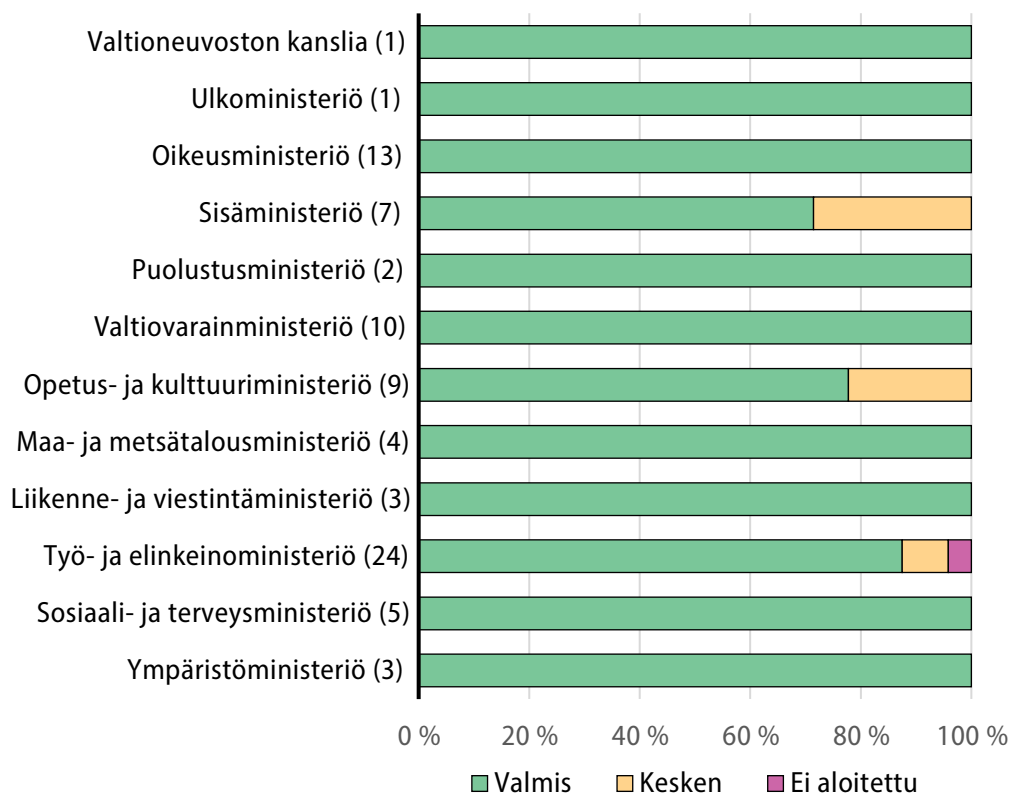
Arviointitehtävän ulkopuolisena kysymyksenä pyydettiin lisäksi tietoja siitä, millä välineillä tiedonhallintamalleja ylläpidetään. Kysymyksen avulla haluttiin muodostaa käsitystä ylläpitovälineistä lautakunnan tiedonhallintamallia koskevien suositusten jatkovalmistelua varten. Kysymykseen vastanneista tiedonhallintayksiköistä suurin osa käyttää tiedonhallintamallin ylläpidossa pääasiassa erilaisia tietojen mallintamisen ja päivittämisen mahdollistavia sovelluksia. Oli myös niitä tiedonhallintayksiköitä, jotka ilmoittavat käyttävänsä ylläpidossa Excel-taulukkoa tai jopa tekstimuotoista muistiota.

3.1.2.1 Valtion virastot ja laitokset

Tiedonhallintalautakunnan arvioinnin perusteella tiedonhallintamalli on laadittu suurimmassa osassa valtion virastoissa. Arvioon liittyy epävarmuutta johtuen siitä, etteivät kaikki valtion virastot vastanneet lautakunnan selvityspyyntöön. Selvitysten perusteella sisäministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloilla on muutamia virastoja, joilla tiedonhallintamallin laatiminen on vielä kesken. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla yksi virasto arvioi, ettei se ole vielä aloittanut tiedonhallintamallin laatimista.

Kuvio 1. Tiedonhallintamallin ylläpito valtion virastoissa ja laitoksissa.

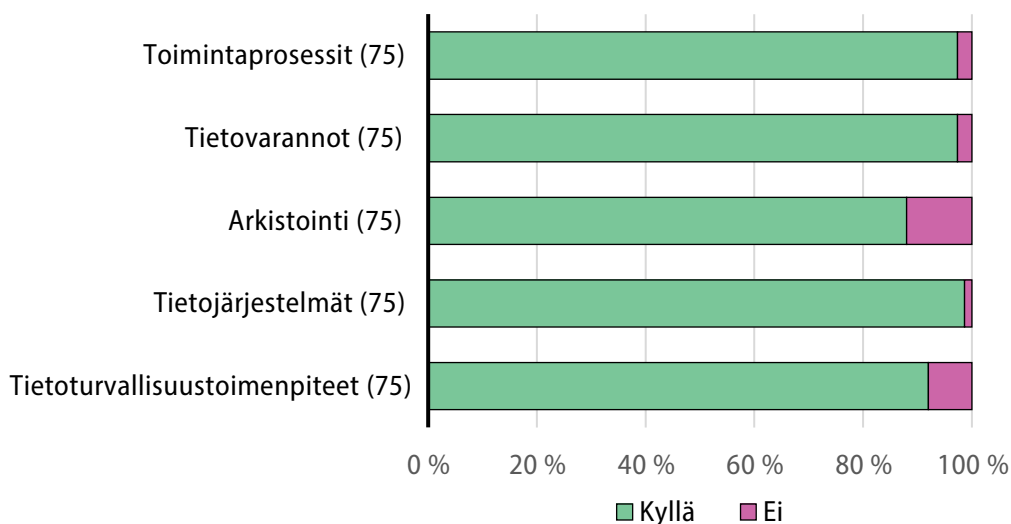
**Tiedonhallintamallin ylläpito / valtion virastot hallinnonaloittain
(vastaajien määrä)**

Selvityspyyntöön vastanneista valtion virastoista ja laitoksista suurin osa (75) arvioi toimintaprosesseja, tietovarantoja ja tietojärjestelmiä kuvaavien tietojen sisältyvän niiden tiedonhallintamalleihin. Tietoaineistojen arkistointia tai tuhoamista (5 §:n 2 momentin 3 kohta) sekä tietoturvallisuustoimenpiteitä (5 §:n 2 momentin 5 kohta) kuvaavissa tiedoissa arvioitiin olevan eniten puutteita.

Kuvio 2. Tiedonhallintamallin sisältöä koskevien vaatimusten toteutumisen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Tiedonhallintamallin sisältö / Valtion virastot (vastaajien määrä)

Tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kuvaavien tietojen osalta valtion virastoista suurin osa arvioi prosessien, tietovarantojen ja tietojärjestelmien liittymiä kuvaavat tiedot sisältyväksi niiden tiedonhallintamalleihin. Tietojen osalta eniten puutteita arvioitiin olevan tietojen luovuttamista ja tietojen saamista koskevissa tiedoissa.

3.1.2.2 Hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät

Tiedonhallintalautakunnan arvioinnin perusteella Keski-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Pirkanmaan, Pohjanmaan sekä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä esittivät laatineensa tiedonhallintamallin. Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Kainuun, Kanta-Hämeen, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueet ilmoittivat tiedonhallintamallin laatimisen olevan edelleen kesken. Itä-Uudenmaan, Keski-Suomen sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialueille tiedonhallintamallia ole vielä laadittu.

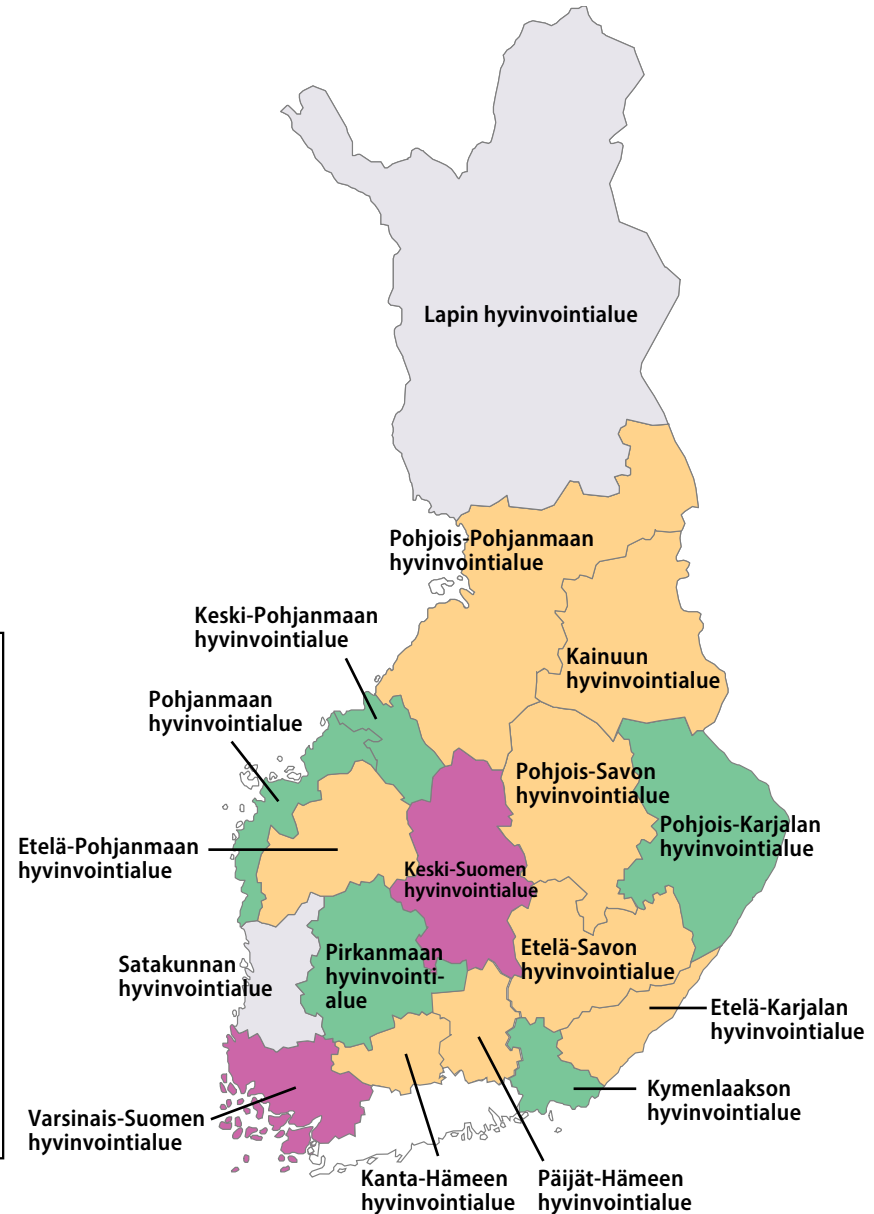
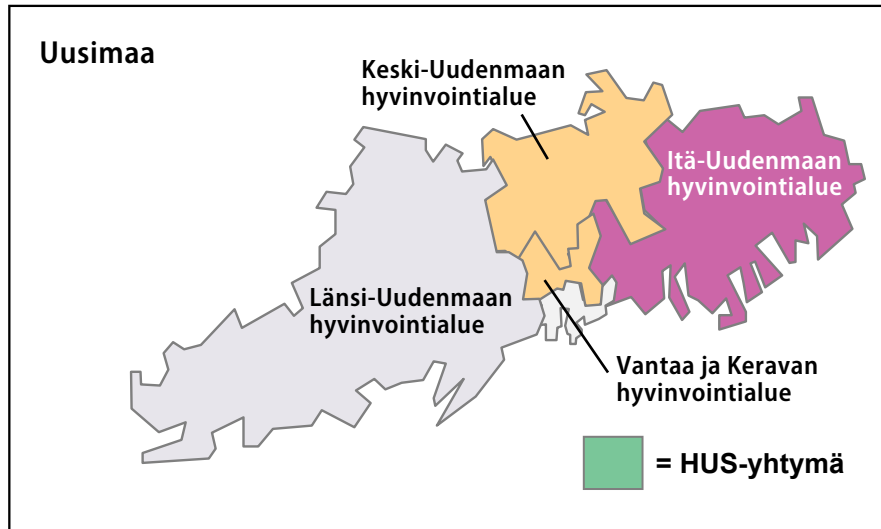
Lapin, Länsi-Uudenmaan ja Satakunnan hyvinvointialueet eivät vastanneet tiedonhallintalautakunnan tiedonhallintalain 5 §:ssä säädettyjen vaatimusten laillisuusarviointia koskevaan selvityspyyntöön.

Kuvio 3. Tiedonhallintamallin ylläpito hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä.

Tiedonhallintalautakunnan arviointi 2023

Tiedonhallintalain 5.1 §:n mukaisen tiedonhallintamallin Ylläpidon toteuttaminen hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymässä

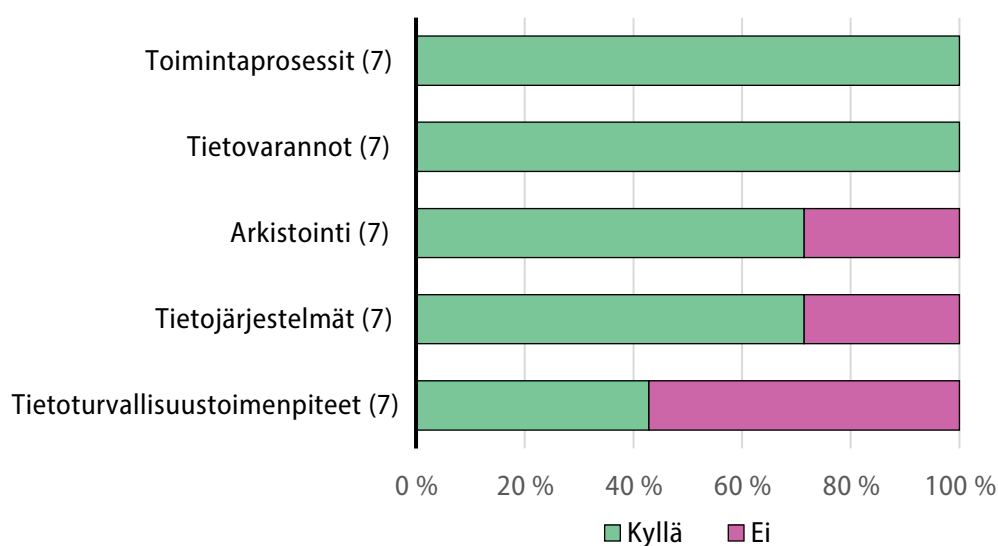
- Tiedonhallintamalli laadittu
- Tiedonhallintamallin laadinta kesken
- Tiedonhallintamallin laadintaa ei ole aloitettu
- Ei vastausta selvityspyyntöön

Selvityspyyntöön vastanneet hyvinvointialueet arvioivat toimintaprosesseja ja tietovarantoja koskevien tietojen sisältyvän niiden tiedonhallintamalleihin. Eniten puutteita arvioitiin olevan tiedoissa, jotka esittävät tietoaineistojen arkistointia tai tuhoamista (5 §:n 2 momentin 3 kohta), tietojärjestelmiä (5 §:n 2 momentin 4 kohta) sekä tietoturvaluustoimenpiteitä (5 §:n 2 momentin 5 kohta).

Kuvio 4. Tiedonhallintamallin sisältöä koskevien vaatimusten toteutuminen hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä.

Tiedonhallintamallin sisältö / Hyvinvointialueet (vastaajien määrä)

Tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kuvaavien tietojen osalta suurin osa hyvinvointialueista arvioi toimintaprosessien, tietovarantojen ja tietojärjestelmien liittymä kuvaavien tietojen sisältyvän niiden tiedonhallintamalleihin. Eniten puutteita arvioitiin olevan tietojen luovuttamista ja tietojen saamista koskevissa tiedoissa.

3.1.2.3 Kunnat ja kuntayhtymät

Tiedonhallintalautakunnan arviointi osoitti, ettei tiedonhallintamallia ole vielä laadittu kaikissa kunnissa. Vastanneista kunnista 120 oli laatinut tiedonhallintamallin, 126:ssa laadinta oli vielä kesken ja 14 ei vielä ollut aloittanut tiedonhallintamallin laadintaa. Asukasluvultaan suuremmissa kunnissa tiedonhallintamalli on pääsääntöisesti toteutettu, kun taas pienemmissä kunnissa mallin laatimisessa

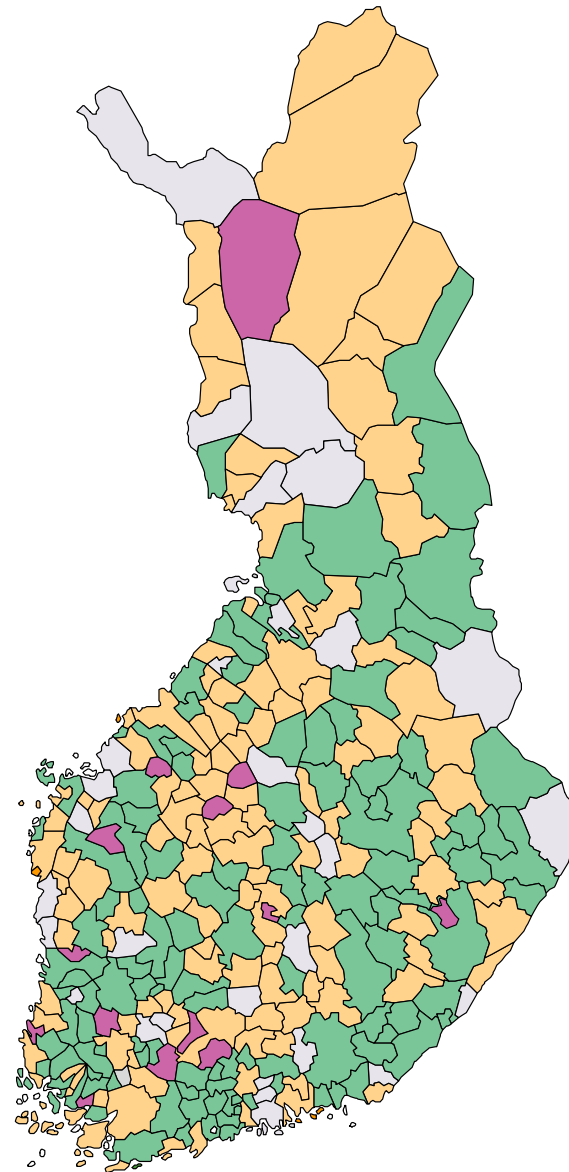
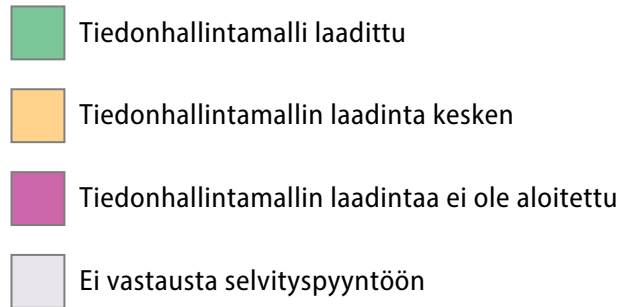
oli enemmän puutteita. Kuntakoko ei kuitenkaan suoraan korreloi vaatimusten toteuttamiseen, vaan myös suuressa määrässä pieniä kuntia tiedonhallintalaissa säädetyt vaatimukset on toteutettu laissa säädetyssä aikataulussa.

Kuntayhtymistä 43 oli laatinut tiedonhallintamallin, 13:ssa laadinta vielä kesken ja 3 ei vielä ollut aloittanut laadintaa. Kuntayhtymien osalta tiedonhallintamallien laatimisen tilannetta tarkasteltiin kuntayhtymän pääasiallisen tehtäväalan mukaan. Tiettyjen tehtäväalojen vastausten pienen lukumäärän vuoksi toimialajoen vertailu toisiinsa ei ole tarkoituksenmukaista. Huomiona voidaan kuitenkin nostaa esiin, että esimerkiksi selvityspyyntöön vastanneiden maakuntien liittojen osalta tiedonhallintamallit on laadittu kattavasti.

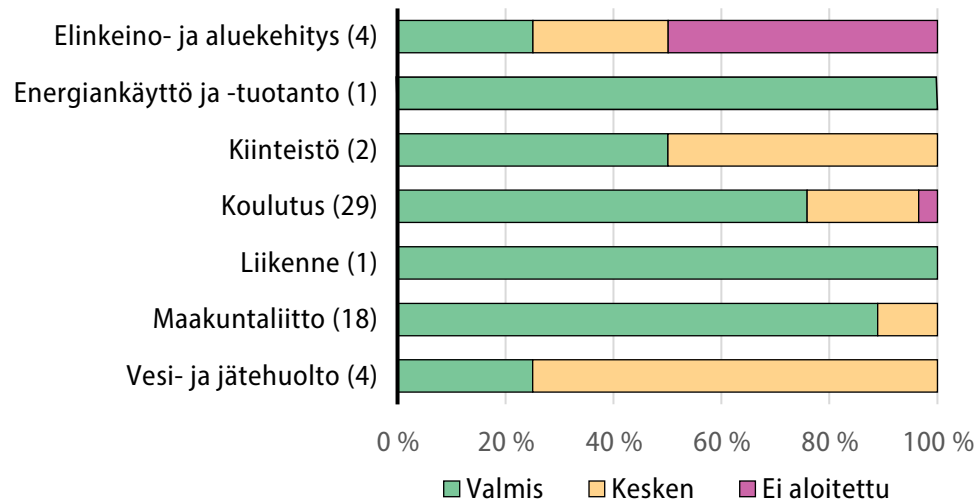
Kuvio 5. Tiedonhallintamallin ylläpito kunnissa ja kuntayhtymissä.

Tiedonhallintalautakunnan arviointi 2023

Tiedonhallintalain 5.1 §:n mukaisen tiedonhallintamallin Ylläpidon toteuttaminen kunnissa ja kuntayhtymissä

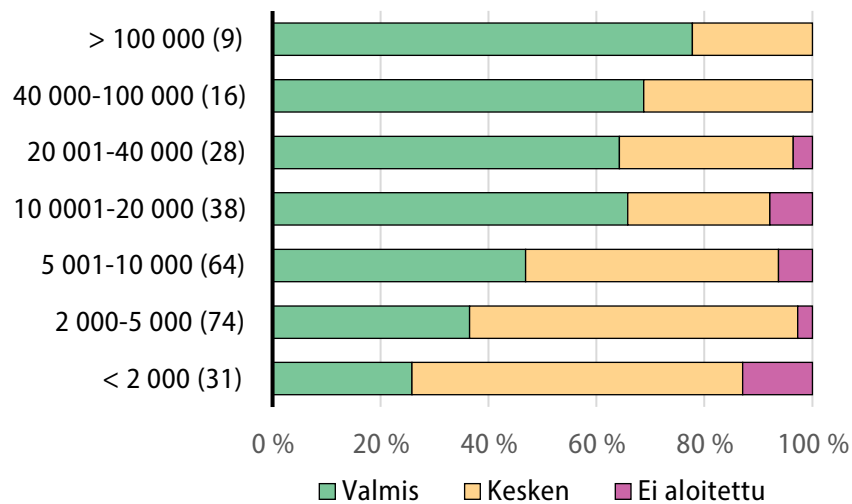
Tiedonhallintamallin ylläpito / Kuntayhtymät toimialoittain (vastaajien määrä)

Kuntien väliset yhteistyöverkostot ovat olleet monelle toimijalle keskeinen apu tiedonhallintamallin laatimisessa. Kuntien ja kuntayhtymien tuloksia arvioitaessa on huomioita myös, että osa niistä on ollut tiedonhallintamallia koskevan selvityspyynnön kohteena jo aiemmin vuosina 2020–2021 (ks. Tiedonhallintalautakunnan arviointikertomus 2020–2021, VM 2022:8).

Kuvio 6. Tiedonhallintamallin ylläpito kuntakokoluokittain.

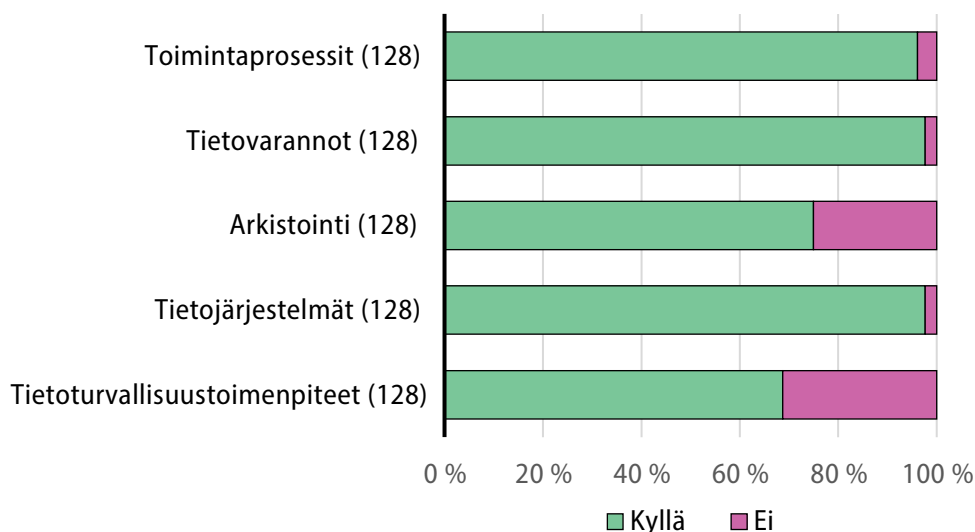
Tiedonhallintamallin ylläpito / Kunnat kuntakokoluokittain (vastaajien määrä)

Selvityspyyntöön vastanneista kunnista suurin osa arvioi prosesseja ja tietovarantoja kuvaavien tietojen sisältyvän niiden tiedonhallintamalleihin. Tietoa-aineistojen arkistoon siirtämistä, arkistointitapaa ja arkistopaikkaa tai tuhoamista (5 §:n 2 momentin 3 kohta), tietojärjestelmiä (5 §:n 2 momentin 4 kohta) sekä tietoturvaluustoimenpiteitä (5 §:n 2 momentin 5 kohta) kuvaavissa tiedoissa arvioitiin olevan eniten puutteita.

Kuvio 7. Tiedonhallintamallin sisältöä koskevien vaatimusten toteutuminen kunnissa.

Tiedonhallintamallin sisältö / Kunnat (vastaajien määrä)

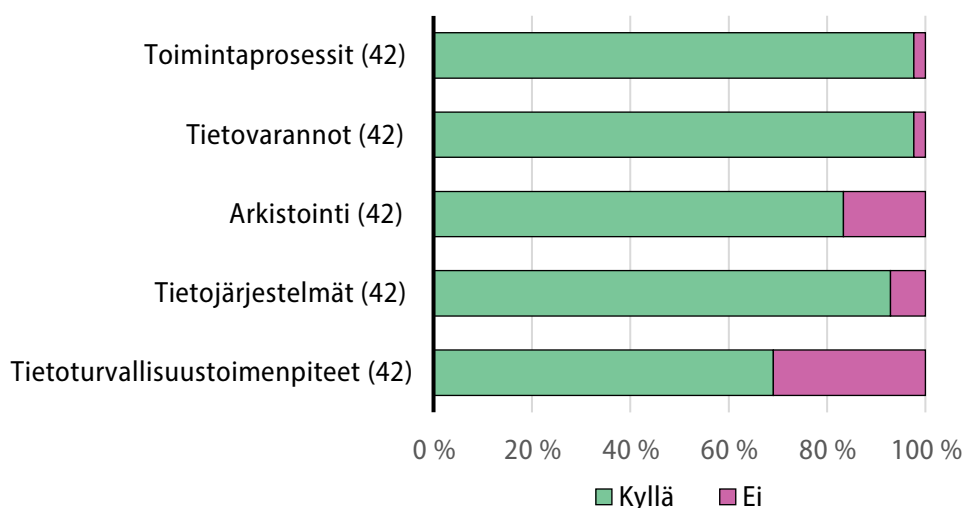

Tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kuvaavien tietojen osalta kunnat arvioivat toimintaprosessien, tietovarantojen ja tietojärjestelmien liittyviä kuvaavien tietojen sisältyvän pääsääntöisesti niiden tiedonhallintamalleihin. Eniten puutteita kunnat arvioivat olevan tietojen luovuttamista ja tietojen saamista esittämissä tiedoissa sekä tietojen saatavuuden varmistavia toimenpiteitä sekä tietojen suojattuja siirtotapoja koskevissa tiedoissa.

Selvityspyyntöön vastanneista kuntayhtymistä suurin osa arvioi prosesseja, tietovarantoja ja tietojärjestelmiä kuvaavien tietojen sisältyvän niiden tiedonhallintamalleihin. Tietoaineistojen arkistoon siirtämistä, arkistointitapa ja arkistopaikkaa tai tuhoamista (5 §:n 2 momentin 3 kohta) sekä tietoturvallisuustoimenpiteitä (5 §:n 2 momentin 5 kohta) kuvaavissa tiedoissa arvioitiin olevan eniten puutteita.

Kuvio 8. Tiedonhallintamallin sisältöä koskevien vaatimusten toteutuminen kuntayhtymissä.

Tiedonhallintamallin sisältö / Kuntayhtymät (vastaajien määrä)

Tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta esittävien tietojen osalta toimintaprosessien, tietovarantojen ja tietojärjestelmien liittyviä kuvaavien tietojen sisältyvän niiden tiedonhallintamalleihin. Eniten puutteita arvioitiin olevan tietojen luovuttamista ja tietojen saamista esittämissä tiedoissa sekä tietojen saatavuuden varmistavia toimenpiteitä sekä tietojen suojattuja siirtotapoja koskevilla tiedoilla.

3.2 Muutosvaikutusten arviointi sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksessa

3.2.1 Arvioinnin tavoitteet ja toteutus

Tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetään tiedonhallintayksiköiden velvollisuudesta arvioida suunnittelemansa hallinnollisen uudistuksen ja tietojärjestelmän käyttöönoton muutosta ja sen vaikutusta tiedonhallintayksikön tiedonhallintaan. Muutosvaikutusten arvioinnin tarkoituksena on vahvistaa tietojärjestelmien hanketoiminnan taloudellisten ja toiminnallisten riskien ennakkointia tiedonhallintayksiköissä ja saattaa suunnitelmat muutosten toteuttamisesta aikaisempaa realistisemmalle pohjalle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien järjestämistä vastuu siirtyi 1.1.2023 kunnilta hyvinvointialueille. Tehtävien siirtäminen viranomaisten välillä on tiedonhallintalaissa tarkoitettu hallinnollinen uudistus ja tietojärjestelmien käyttöönotto, jonka vaikutuksia tiedonhallintaan tulee arvioida.

Tiedonhallintalautakunta toteutti keväällä 2023 arvioinnin tiedonhallintalain 5.3 §:ssä säädetyn muutosvaikutusten arviointivelvollisuuden toteuttamisesta hyvinvointialueella, HUS-yhtymässä ja Helsingin kaupungissa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien siirron yhteydessä. Arvioinnin kohdentaminen arviointihetkellä edelleen käynnissä olevaan uudistukseen mahdollistaa tuottamaan arviointikohteille ja muille hallinnollisia uudistuksia suunnitteleville viranomaisille tietoa tiedonhallinnan vaikutusten arvioinnin hyvistä käytännöissä.

Tiedonhallintalautakunnan arviointi perustui siihen, esittikö vastaaja selvityksessä toteuttaneensa tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetty vaatimukset vai ei. Koska tiedonhallintalaissa ei säädetä tavasta tai menettelystä, jolla tiedonhallintayksiköiden tulisi muutosvaikutusten arviointi toteuttaa, arvioinnissa ei otettu kantaa vaikutusten arvioinnin toteutustapaan.

Arviointi toteutettiin lähettämällä selvityspyyntö hyvinvointialueille, HUS-yhtymällä ja Helsingin kaupungille. Selvityksen vastausaika oli 7.2.-31.3.2023 ja vastaukset pyydettiin kirjallisina.

Tiedonhallintalautakunnan laillisuusarviointia koskevaan selvityspyyntöön jättivät vastaamatta Etelä-Savon, Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Pohjanmaan sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueet.

3.2.2 Arviointihavainnot

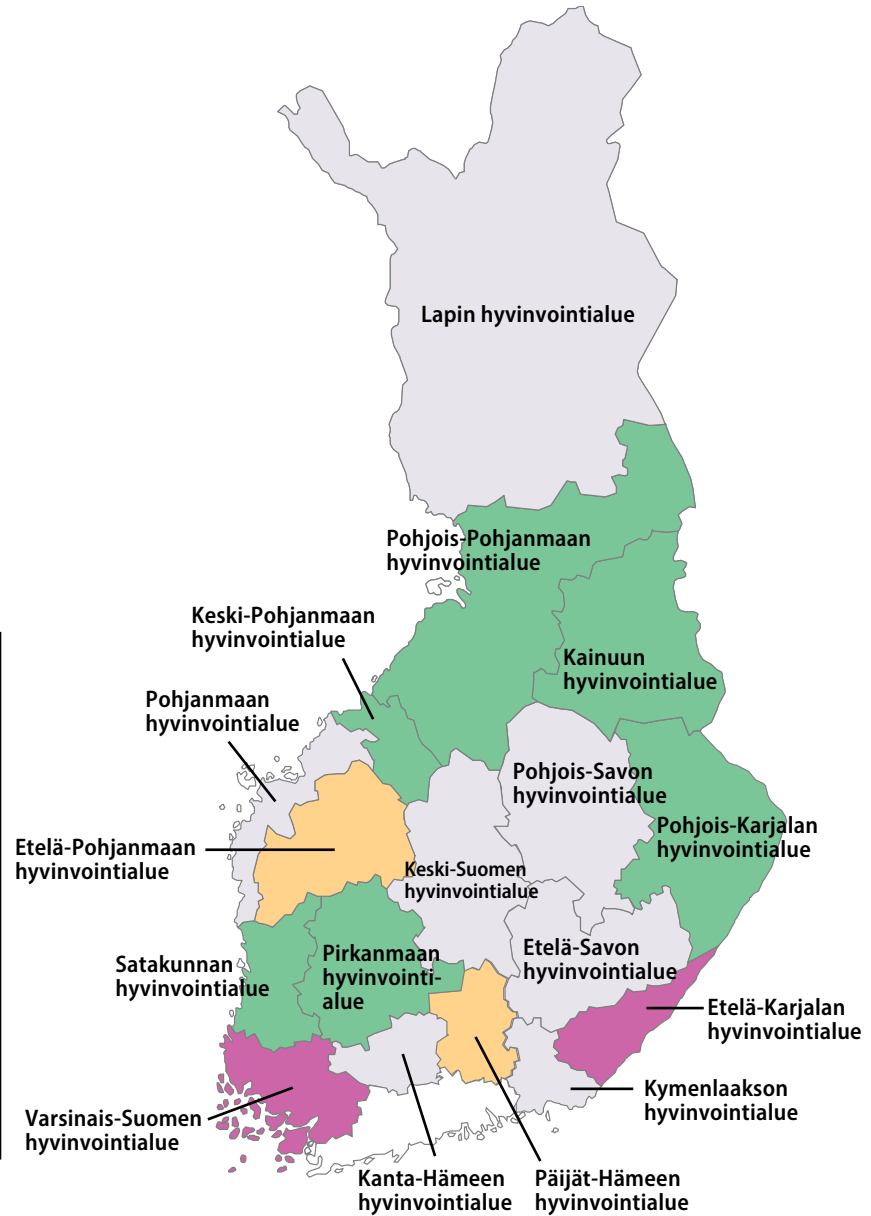
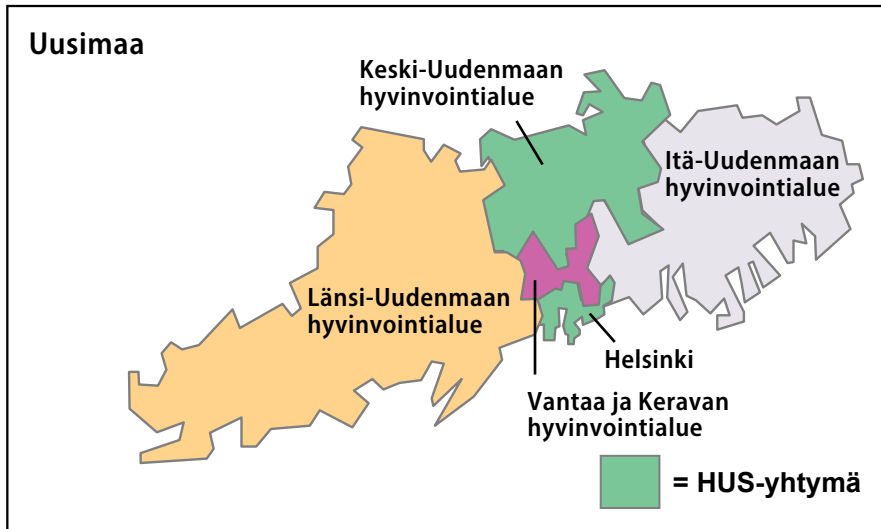
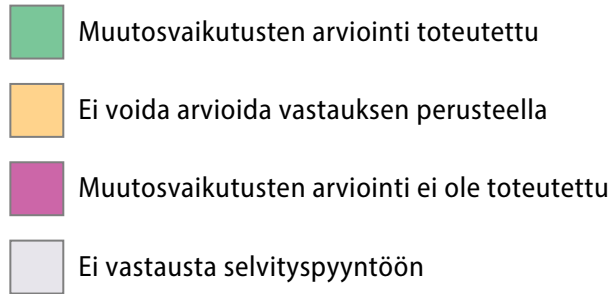
Tiedonhallintalautakunnan arvioinnin kohteista 10 hyvinvointialuetta, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki ilmoittivat toteuttaneensa muutosvaikutusten arvioinnin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtymisen yhteydessä. Kolme (3) hyvinvointialuetta ilmoitti, ettei muutosvaikutusten arviointia ole tehty. Tiedonhallintalautakunnan selvityspyyntöön jätti vastaamatta kahdeksan (8) hyvinvointialuetta.

Kuvio 9. Muutosvaikutusten arviointien toteutus sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtymisen yhteydessä.

Tiedonhallintalautakunnan arviointi 2023

Tiedonhallintalain 5.3 §:n mukaisen muutosvaikutusten arvioinnin toteuttaminen hyvinvointialueilla, HUS-yhtymässä ja Helsingin kaupungissa

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtyminen hyvinvointialueille 1.1.2023

Muutosvaikutusten arvioinnin kohteena oli myös sen arviointi, oliko arviointi toteutettu suhteessa tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädettyihin vastuita, tietoturvallisuutta, tietoaineistojen muodostamista ja luovutustapaa, asianhallintaan sekä palvelujen tiedonhallintaa koskeviin vaatimuksiin. Lisäksi arviointi kohdistui asiakirjojen julkisuutta, salassapitoa sekä tiedonsaantia koskevien vaikutusten arviointiin.

Taulukko 4. Muutosvaikutusten arvioinnin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksessa.

Tiedonhallintayksikkö	Vastuut	Tietoturvallisuus-vaatimukset ja -toimenpiteet	Tietoaineistojen muodostaminen ja luovutustapa	Asianhallinta ja palvelujen tiedonhallinta	Asiakirjojen julkisuus, salassapito, suoja ja tiedonsaantioikudet
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Helsingin kaupunki	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
HUS-yhtymä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Kainuun hyvinvointialue	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Pirkanmaan hyvinvointialue	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	Kyllä	Kyllä	Ei arvioitavissa	Kyllä	Ei arvioitavissa
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Satakunnan hyvinvointialue	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa
Vantaa-Keravan hyvinvointialue	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	Kyllä	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa	Ei arvioitavissa

3.3 Tiedonhallinnan muutosvaikutusten toteuttaminen – vuoden 2022 arviointi

Vuonna 2022 tiedonhallintalautakunnan muutosvaikutusten arviointi kohdistui tietojärjestelmien hankintoihin ja yhteen hallinnolliseen uudistukseen (vanhusasiavaltuutetun perustaminen). Selvityspyyntöjen kohteet olivat:

- Suomen ympäristökeskus: rakennetun ympäristön tietojärjestelmä
- Keski-Uudenmaan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymä (Keusote): potilastietojärjestelmä
- Oikeusministeriö, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Vanhusasiavaltuutettu: vanhusasiavaltuutetun perustaminen
- Väylävirasto: Digitaalisen aineiston arkistopalvelu
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira: SOTERI-rekisterijärjestelmän toteutus ja toimitus
- Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet: Valtionhallinnon yhteinen rekrytointi -palvelualusta

Selvityspyyntöihin saatujen vastausten perusteella muutosvaikutusten arviointi oli suoritettu kaikissa arvioinnin kohteena olleissa viranomaisissa.

3.4 Asiakirjajulkisuuskuvausten ylläpito sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksessa

3.4.1 Arvioinnin tavoitteet ja toteutus

Tiedonhallintalain 28 §:ssä säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudesta ylläpitää julkisuusperiaatteen toteuttamista varten ylläpidettävää kuvausta sen hallinnoimista tietovarannoista ja asiarekisteristä. Kuvauksen tarkoituksena on helpottaa tietopyyntöjen tekemistä sekä varmistaa, että viranomaisen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Lisäksi kuvauksen avulla on jokaisen mahdollista saada tietoa siitä, missä laajuudessa ja miten viranomaisen käsittelee tietoja asiankäsittelyn ja palvelujen tuottamisen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien järjestämistä vastuu siirtyi 1.1.2023 kunnilta hyvinvointialueille. Hyvinvointialueiden on tullut ylläpitää asiakirjajulkisuuskuvausta niille siirtyneiden tehtävien osalta.

Tiedonhallintalautakunta toteutti vuonna 2023 arvioinnit tiedonhallintalain 28 §:ssä säädetyn asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitovelvollisuuden toteutumisesta hyvinvointialueella, HUS-yhtymässä ja Helsingin kaupungissa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien järjestämistäsiirron yhteydessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtyminen hyvinvointialueille ja tehtävissä tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet sekä laajuuteen että tapaan, jolla viranomaiset käsittelevät tietoja asiankäsittelyn ja palvelujen tuottamisen yhteydessä. Asiakirjajulkisuuskuvauksessa esitettäviä tietoja tulisi muuttaa vastaamaan muuttunutta tilannetta, jotta muun muassa julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi tietopyyntöjen tekeminen ja tietoja luovuttavan viranomaisen tietopyynnön kohteena olevien asiakirjojen yksilöinti olisi helpompaa.

Tiedonhallintalautakunnan arviointi toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisen arvioinnin tiedonkeruu toteutettiin tarkastamalla asiakirjajulkisuuskuvaukset tiedonhallintalautakunnan sihteeristön toimesta arvioinnin kohdeorganisaatioiden julkisilta verkkosivustoilta 11.–12.1.2023 ja 31.1.2023. Kaksi kertaa saman kuukauden aikana toteutulla arvioinnilla varmistettiin, ettei asiakirjajulkisuuskuvauksen hidas ylläpito ole syy kuvauksen tietojen puuttumiseen. Tiedonhallintalautakunnan sihteeristö tarkasti 18.8.2023 uudelleen niiden hyvinvointialueiden verkkosivuilta asiakirjajulkisuuskuvauksen, joilta sitä ei löytynyt tammikuussa 2023 tehdyssä arvioinnissa.

3.4.2 Arviointihavainnot

Tiedonhallintalautakunnan tammikuussa 2023 toteuttaman arvioinnin perusteella kahdeksalla (8) hyvinvointialueella, HUS-yhtymällä ja Helsingin kaupungilla (yhteensä 43 % arvioinnin kohteista) asiakirjajulkisuuskuvaukset oli päivitetty vastamaan 1.1.2023 muuttunutta tilannetta. Mainitut tiedonhallintayksiköt olivat ylläpitäneet asiakirjajulkisuuskuvauksiaan siten, että kuvaus sisälsi tiedot vuodenvaihteessa niiden järjestämistäsiirron osalta. Vastaavasti 13:lla (57 %) hyvinvointialueella asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpidossa oli puutteita. Kuvaus oli laatimatta kokonaan 10:llä hyvinvointialueella, kahdella (2) hyvinvointialueella kuvaus oli päivittämättä vastamaan hyvinvointialueen järjestämistäsiirron osalta olevien tehtävien tilannetta 1.1.2023. Yhdellä (1) hyvinvointialueella yleisessä tietoverkossa julkaistu kuvaus ei vastannut sisällöltään tiedonhallintalain 28 §:ssä säädettyä.

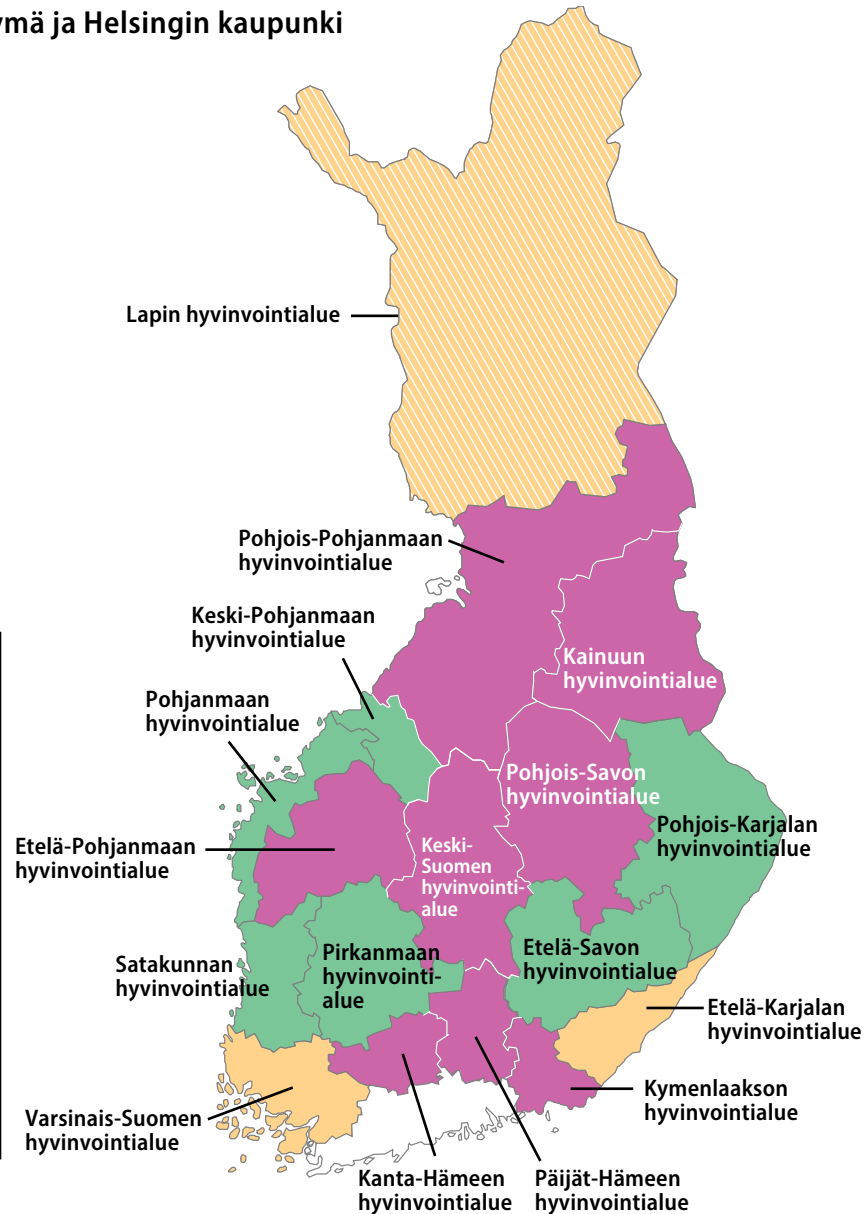
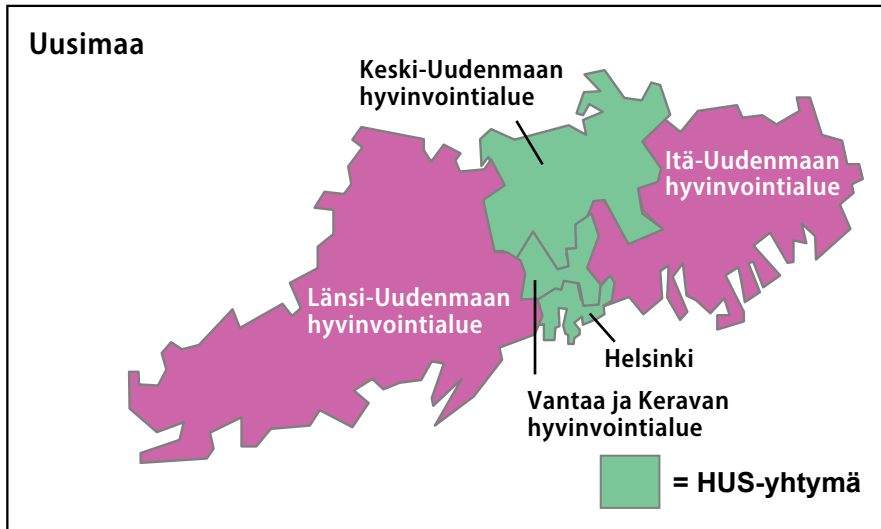
Elokuussa (18.8.2023) toteutetun arvioinnin perusteella seitsemäntoista (17) hyvinvointialuetta, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki olivat päivittäneet asiakirjajulkisuuskuvauksensa vastaamaan 1.1.2023 muuttunutta tilannetta. Lapin hyvinvointialueen ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueen asiakirjajulkisuuskuvauksista puuttuivat pelastustoimen tehtäviä esittävät tiedot. Näistä ensin mainittu oli päivittänyt puuttuvia tietoja vielä arviointiajankohdan jälkeen. Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueiden asiakirjajulkisuuskuvauksia ei löytynyt hyvinvointialueen verkkosivuilta.

Kuvio 10. Asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpito sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtymisen yhteydessä.

Asiakirjajulkisuuskuvausten ylläpito / Hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki

Tammikuu 2023

- Asiakirjajulkisuuskuvauksia päivitetty vastaamaan 1.1.2023 jälkeistä tilannetta
- Asiakirjajulkisuuskuvauksia ei ole päivitetty vastaamaan 1.1.2023 tilannetta
- Asiakirjajulkisuuskuvauksia ei vastaa tiedonhallintalain 28 §:ssä säädettyä
- Asiakirjajulkisuuskuvauksia ei ole julkaistu

3.5 Asiakirjajulkisuuskuvauksen toteuttaminen kunnissa

Tiedonhallintalautakunta arvioi asiakirjajulkisuuskuvauksen toteutumista vuonna 2022 kaikilta niiltä kunnilta, joiden kuvausta ei oltu tarkistettu vuoden 2021 arvioinnissa sekä niiltä, joilta kuvaus vuoden 2021 arvioinnissa puuttui (ks. Tiedonhallintalautakunnan arviontikertomus 2020–2021, VM 2022:8). Ensimmäisessä tarkastuksessa asiakirjajulkisuuskuvaus löydettiin 162:n (55 %) kunnan verkkosivulta. Niille 131:lle kunnalle, joiden verkkosivuilta asiakirjajulkisuuskuvausta ei löydetty, lähetettiin selvityspyyntö. Selvityspyynnön lähettämisen jälkeen asiakirjajulkisuuskuvaus oli julkaistu 252:n kunnan verkkosivuilla, mutta marraskuussa 2022 kuvaus puuttui edelleen 41:ltä kunnan verkkosivulta.

Selvityspyyntöön saatujen vastausten perusteella suurimmat syyt asiakirjajulkisuuskuvauksen puuttumiseen kunnan verkkosivuilta olivat: kuvaus oli kunnan sivuilla tarkistusaikana, mutta mahdollisesti eri otsikolla; kuvaus oli valmis, mutta julkaisu verkkosivuille unohtunut. Asiakirjajulkisuuskuvauksen laatimatta jättämisen suurin syy erityisesti pienempien kuntien kohdalla oli, etteivät ole ehtineet resurssipulan vuoksi laatia asiakirjajulkisuuskuvausta. Muita yleisiä laatimattomuuden syitä olivat henkilö- ja järjestelmävaihdokset.

3.6 Tietoaineistojen hallinta palveluja tuottaessa

3.6.1 Arvioinnin tavoitteet ja toteutus

Tiedonhallintalain 27 §:ssä säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudesta järjestää muun kuin asiankäsittelyn yhteydessä muodostuvan tietoaineiston hallinta siten, että tietoaineistosta muodostettavat asiakirjat ovat haettavissa jollakin tietokokonaisuudet yksilöivällä tunnuksella, jotta tiedot voidaan antaa siihen oikeutetulle vaivattomasti. Säännöksen tarkoituksena on turvata asiakirjajulkisuuden toteutuminen myös palvelujen tuottamisen yhteydessä muodostuviin asiakirjoihin.

Tiedonhallintalautakunta toteutti vuonna 2023 arvioinnin tiedonhallintalain 27 §:ssä säädetystä tietoaineistojen hallintaa palveluja tuottaessa koskevien vaatimusten toteutumisesta määritellyissä valtion virastoissa.

Arvioinnin kohteena olivat laissa säädettyjen tietoaineistojen ylläpito (Opetushallitus, Oikeusrekisterikeskus ja Ruokavirasto) sekä laissa säädetyissä tehtävien palvelutuotannon yhteydessä syntyvien tietoaineistojen hallinta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Valtiokonttori ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus - Palkeet).

Opetushallitukselta pyydettiin selvitystä varhaiskasvatustalain (540/2018) 69 §:ssä, Oikeusrekisterikeskukselta oikeushallinnon valtakunnallisista tietovarannoista annetun lain (955/2020) 8 §:ssä, Ruokavirastolta Ruokahallinnon tietovarannoista annetun lain (560/2021) 1 §:ssä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta pyydettiin selvitystä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 30 §:ssä, Valtiokonttorilta pyydettiin selvitystä Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) 2 §:ssä sekä Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselta pyydettiin selvitystä Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta annetun lain (179/2019) 1 §:ssä tarkoitettujen tietoaineistojen hallinnan osalta.

Arviointi toteutettiin lähettämällä kohteena olleille tiedonhallintayksiköille selvityspyynnöksi syyskuussa 2023. Selvityspyynnössä pyydettiin esittämään:

- millä yksilöintitunnuksella tai tunnuksilla tietoaineistosta muodostettavat asiakirjat ovat haettavissa ja
- miten mainitusta tietoaineistosta muodostettavat asiakirjat rekisteröidään, että niiden muodostuminen voidaan jälkikäteen todentaa.

3.6.2 Arviointihavainnot

Tiedonhallintalautakunnan arvioinnin perusteella kohteena olleiden virastojen tehtävissä muodostuvista tietoaineistoista muodostettavat asiakirjat ovat löydettävissä tietokokonaisuuden yksilöivällä tunnisteella tai tunnisteilla. Tietoaineistoista muodostuvien asiakirjojen rekisteröintiä koskevat vaatimukset arvioitiin toteutuvan kohdevirastoissa laissa säädetun mukaisesti. Ruokavirastolta saadun kirjallisen selvityksen perusteella ei ollut mahdollista yksiselitteisesti arvioida tietoaineistoista muodostuvien asiakirjojen rekisteröintiä koskevien vaatimusten toteutumista.

Tiedonhallintalautakunnan selvityspyynnöihin saatujen vastausten perusteella voidaan arvioida tiedonhallintalain 27 §:ssä säädettyjen vaatimusten toteutuvan seuraavasti:

Taulukko 5. Tietoaineistojen hallinnan vaatimukset palveluja tuottaessa.

Virasto	Asiakirjojen yksilöinti yksilöinti-tunnuksella	Tietoaineistoista muodostuvien asiakirjojen rekisteröinti
Opetushallitus	Toteutuu	Toteutuu
Oikeusrekisterikeskus	Toteutuu	Toteutuu
Ruokavirasto	Toteutuu	Ei todennettavissa
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos	Toteutuu	Toteutuu
Valtiokonttori	Toteutuu	Toteutuu
Valtion talous- ja henkilöstö-hallinnon palvelukeskus	Toteutuu	Toteutuu

3.7 Asianhallintaan viran- ja toimentäytössä sekä hankinnoista rekisteröitävät tiedot

Tiedonhallintalautakunnan vuonna 2022 toteuttamalla arvioinnilla selvitettiin kuinka eri tiedonhallintayksiköt ovat järjestäneet asianhallintaan rekisteröivien tietojen hallinnan viran- ja toimentäytössä sekä hankintojen suorittamisessa. Asianhallinnan yksilöinti- ja rekisteröintitietoja sekä asiarekisteriin rekisteröitäviä tietoja koskeva selvityspyyntö lähetettiin viidelle kunnalle (Nakkila, Kangasala, Kauniainen, Hyvinkää, Tammela) ja viidelle valtion virastolle (Museovirasto, Valvira, Verohallinto, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Luonnonvarakeskus). Lisäksi pyydettiin asiakirjojen rekisteröintiin liittyvää tiedonhallintayksikön ohjeistusta. Näiden vastausten perusteella tiedonhallintayksiköiden asianhallintaa arvioitiin tiedonhallintalain 26 §:ssä säädettyjen asiakirjan rekisteröintitietojen osalta.

Kaikki kohdeorganisaatiot vastasivat niille lähetettyyn selvityspyyntöön. Kahden tiedonhallintayksikön vastausten perusteella ei voitu luotettavasti selvittää tiedonhallintayksiköiden asiakirjan rekisteröintitietojen merkitsemistä. Siten arviointi koskettaa vain kahdeksaa tiedonhallintayksikköä.

Taulukko 6. Asianhallintaan rekisteröitävät tiedot kunnissa.

Kunnat	Asianhallintaan rekisteröitävien tietojen hallinta viran- ja toimentäytössä	Asianhallintaan rekisteröitävien tietojen hallinta hankintojen suorittamisessa
Nakkila	Ei todennettavissa	Ei todennettavissa
Kangasala	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain
Kauniainen	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain
Hyvinkää	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain
Tammela	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain

Taulukko 7. Asiarekisteerin rekisteröitävät tiedot valtion viranomaisissa.

Valtion virastot	Asianhallintaan rekisteröitävien tietojen hallinta viran- ja toimentäytössä	Asianhallintaan rekisteröitävien tietojen hallinta hankintojen suorittamisessa
Museovirasto	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain
Valvira	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain
Verohallinto	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain
Tietosuojavaltuutetun toimisto	Ei todennettavissa	Ei todennettavissa
Luonnonvarakeskus	Toteutuu osittain	Toteutuu osittain

3.8 Muun kuin asiankäsittelyn yhteydessä muodostuvan tietoaineiston hallinta: opetustoimi

Tiedonhallintalautakunta toteutti vuonna 2022 arvioinnin opetustoimen osalta tiedonhallintalain 27 §:ssä säädettyjen vaatimusten toteuttamisesta muun kuin asiankäsittelyn yhteydessä muodostuvan tietoaineiston hallinnasta. Arvioinnin toteuttamiseksi tiedonhallintalautakunta lähetti selvityspyynnön viidelle kunnalle (Konnevesi, Pieksämäki, Säkö, Vaasa, Pelkosenniemi). Näistä kolme vastasi

pyyntöön määräajassa (Pieksämäki, Säkyä, Vaasa) ja kaksi kuntaa (Konnevesi, Pelkosenniemi) niille lähetettyjen muistutusten jälkeen. Jokaisessa vastanneessa kunnassa opetustoimen palvelujen tuottamisessa muodostuvat asiakirjat ja muut tiedot rekisteröidään, tosin yhden vastauksen perusteella rekisteröinnin toteutustapa jäi epäselväksi. Samoin tietokokonaisuudet yksilöidään, mutta vastausten perusteella ei ole mahdollista arvioida yksiselitteisesti tiedonhallintalain 27 §:ssä säädettyjen tietoaaineistojen yksilöintivaatimusten toteutumista. Niissä kunnissa, joissa aineistot yksilöidään, aineistot ovat myös löydettävissä näillä tunnuksilla.

Osalla vastanneista opetustoimen tiedonhallintajärjestelmän toteutus oli selvityshetkellä käynnissä, minkä esitettiin vaikuttavan jatkossa tietoaaineistojen hallinta-, rekisteröinti- ja yksilöintikäytäntöihin. Selvityspyynnön otoksen perusteella opetustoimen asianhallinta vaihtelee kunnittain, mutta täyttää pääsääntöisesti tiedonhallintalaissa säädetyt vaatimukset.

4 Arviointihavaintojen perusteella ehdotettavat toimenpiteet

Tiedonhallintalautakunta pyrkii edistämään tiedonhallintalaissa säädettyjen menettelytapojen ja vaatimusten toteuttamista toteutettujen arviointien havaintojen perusteella. Tiedonhallintalain sääntelyn muodostaessa koko julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevia perusvaatimuksia, nostaa lautakunta arviointiensä perusteella esiin ehdotuksia muille viranomaisille edistää tiedonhallintalaissa säädettyä lain tarkoitusta.

4.1 Valtiovarainministeriö

Tiedonhallintalautakunnan toistaa ensimmäisessä arviointikertomuksessa valtiovarainministeriölle esitetyt toimenpide-ehdotukset:

Tiedonhallintalautakunta suosittaa valtiovarainministeriötä kiinnittämään huomiota tiedonhallintalain viestintään. Viestinnässä tulisi korostaa erityisesti

- tiedonhallintalain merkitystä toimivan digitalisaation ja perusoikeuksia toteuttavan tietoturvallisen tietojärjestelmäperustaisen julkisen hallinnon toiminnan toteutuksessa;
- tiedonhallintalaissa säädetyn dokumentoinnin merkitystä tiedonhallintayksikön toiminnan johtamisen, suunnittelun, muutostenhallinnan ja seurannan toteutuksessa sekä
- tiedonhallintalaissa säädettyjen asiakirjojen merkitystä tiedonhallintayksiköiden toiminnan järjestämistä kuvaavina asiakirjoina.

Tiedonhallintalautakunta on toimikautensa aikana tunnistanut tiedonhallintaa ohjaavien viranomaisten laatimissa suosituksissa ja muissa laissa säädettyjen vaatimusten edistämistoimenpiteissä päällekkäisyyttä. Tämän vuoksi tiedonhallintalautakunta korostaa myös valtiovarainministeriön tiedonhallintalain 7 §:ssä säädettyä tehtävää huolehtia, että julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevan yhteistyön koordinoitua varten on järjestetty valtion virastoissa ja laitoksissa toimivien viranomaisten sekä hyvinvointialueiden, hyvinvointiyhtymien ja kuntien viranomaisten yhteistyötavat ja -menettelyt. **Yhteistyömenettelyjen järjestäminen tiedonhallintaa ohjaaville valtion viranomaisille vähentäisi ohjauksen päällekkäisyyttä ja yhdenmukaistaisi ohjausta.**

4.2 Muut ministeriöt

Ministeriöiden tulisi huomioida osana toimialansa hallinnon asianmukaisuuden varmistamista tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteutuminen toimialan virastoissa ja niissä toimivissa viranomaisissa.

Ministeröiden tulisi erityisesti huomioida niille tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentissa säädetty velvollisuus arvioida tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti valmisteltavien säännösten vaikutuksia tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin. Laadukkaasti toteutetun arvioinnin avulla voidaan varmistaa, että lainsäädännön valmisteluvaiheessa on tunnistettu riittävästi tiedonhallintaan kohdistuvien säännösten vaikutukset viranomaisten toimintaan ja että arvioinnin perusteella voidaan ryhtyä suunnittelemaan tiedonhallinnan muutoksia tarkemmin.

4.3 Kaikki tiedonhallintayksiköt

Tiedonhallintalautakunta haluaa korostaa tiedonhallintayksiköille huolellisuutta tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamisessa, muun muassa siten että vaatimusten toteutuminen voidaan asiakirjoista myöhemmin todentaa.

Lisäksi lautakunta korostaa tiedonhallintayksikön johdon velvollisuutta huolehtia henkilöstönsä tiedonhallintaa koskevan sääntelyn tuntemuksesta ja velvollisuudesta järjestää koulutusta sääntelyn edellyttämän osaamisen ylläpitämiseksi.

Tiedonhallintalautakunta toistaa ensimmäisessä arviointikertomuksessa esitetyn pyynnön kaikkia tiedonhallintayksiköitä kiinnittämään huomioita tiedonhallintayksiköiden julkisilla verkkosivuilla esitettyjen tietojen saavutettavuuteen ja toimintavarmuuteen vähintään yleisimmillä selainohjelmistoilla.

4.4 Tiedonhallintaa ohjaavat viranomaiset

Tiedonhallinnan yleissääntelyn vaatimusten ja tavoitteiden toteuttamista arvioi ja ohjaa tällä hetkellä useampi viranomainen. Tiedonhallintalakia soveltavien viranomaisten toimintaa ja laissa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamista edesauttaisi ohjaavien viranomaisten tiiviimpi yhteistyö erityisesti vaatimusten soveltamista tukevien ohjeiden ja suositusten valmistelussa.

Tiedonhallintaa ohjaavien viranomaisen ohjaustoimivallan ja ohjauksen kohteiden perustuessa pääsääntöisesti erityislainsäädännössä säädettyyn, edistäisi tiedonhallintaa koskevan yleissääntelyn tuntemusta ja soveltamista, jos ohjaavien viranomaisten määräyksissä, ohjeissa ja suosituksissa tuotaisiin esiin relevanteilta osin tiedonhallintalaissa säädetyt tiedonhallinnan perusvaatimukset.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-667-1 (pdf)

Helmikuu 2024